

Nr 128

Utlåtande i anledning av motioner om särskilda läroböcker för synskadade barn.

(2:a avd.)

I de likalydande motionerna I: 471 av herr Thorsten Larsson m. fl. och II: 544 av herr Josefson i Arrie m. fl. har hemställts att riksdagen måtte uttala sig för att synskadade elevers behov av särskilt utformade läroböcker tillgodoses i enlighet med vad i motionerna anförts samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger denna sin mening till känna.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från *skolöverstyrelsen*, som anført i huvudsak följande.

Problemet att söka förbättra inlärningssituationen för synsvaga elever har uppmärksamrats alltmer under det senaste decenniet. I och med synklassernas inrättande blev läromedelsfrågor på detta område speciellt aktuella. Synsvaga elever undervisas i vanliga klasser eller i synklasser, som finns inrättade i Stockholm, Göteborg och Malmö. I synklasserna undervisades ca 80 elever föregående läsår. I vanliga klasser över hela landet undervisades sammanlagt ca 500 elever med sådana synsvårigheter att speciella hjälpmedel var nödvändiga.

Elever med synskada kan genom skolans försorg få tekniska hjälpmedel i form av t. ex. speciella pulpeter, optiska anordningar, bandspelare etc. Hjälpmedlen tillhandahålls kostnadsfritt för eleven, inom grundskolan av kommunala medel, inom frivilliga skolformer av medel som SÖ disponerar under anslaget Bidrag till driften av kommunala gymnasiala skolor. För hemmabruk kan de synsvaga eleverna få s. k. ADL-hjälpmedel, som finns upptagna på socialstyrelsens hjälpmedelsförteckning.

Det bör framhållas att med den inriktning som arbetet i grundskolan ges i den reviderade läroplanen blir traditionella hemuppgifter för eleverna av mindre betydelse. Huvuddelen av det med skolan förbundna arbetet skall utföras på skoltid, och i den mån hemuppgifter förekommer bör dessa vara frivilliga för eleverna och behöver heller inte genomgående avse bokliga studier. För studier i gymnasiala skolor förekommer det ej sällan att hjälpmedel tilldelas synsvaga elever även för hemmabruk.

Läroboksfrågan för de synskadade kan inte lösas generellt. För den första läsundervisningen finns i viss utsträckning läroböcker i förstora upplaga. Stor och tydlig stil har även specialupplagor av viss annan litteratur. Det finns relativt god tillgång på böcker med lättläst stil och passande innehåll för yngre elever, men det är svårare att finna lämpliga böcker för äldre elever. Skriv- och räknehäften med förstärkta linjer har framkommit på initiativ från SÖ och finns att köpa i handeln.

Att producera tryckta läromedel i specialupplaga synes dock tyvärr inte alltid vara den bästa lösningen, eftersom uppförstoring av textmaterial ofta medför otympliga och svårhanterliga läromedel. Gjorda erfarenheter bl. a. av uppförstora läroböcker har gett vid handen att stor hänsyn också måste tas till bl. a. tydlighet i uppställning, god typografisk utformning, lämpligt radavstånd, lämplig spaltbredd, typ av papper etc. Val av läromedel måste oftast göras individuellt för varje elev och man måste därvid ta stor hänsyn till synskadans beskaffenhet och väl känna till eleven för övrigt.

Forskning på detta område är önskvärd för att klarlägga bl. a. i vilken mån man redan genom att välja en lämplig typografi m. m. för de vanliga läroböckerna kan nedbringa svårigheterna för synsvaga elever. Detta är särskilt viktigt eftersom antalet elever, som har behov av specialupplagor, är relativt lågt och upplagestorlekar därför blir begränsade, vilket medför att läromedelsproducenter endast i viss omfattning kan åta sig sådan produktion.

Läromedelsutredningen, som enligt sina direktiv har att prioritera läromedelsfrågor för handikappade elever, har framlagt ett delbetänkande rörande läromedel för specialundervisning. På grundval av förslag som framfördes där har under budgetåret 1969/70 ökade resurser ställts till SÖ:s förfogande under anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för läromedelsutveckling inom hela handikappområdet. Förutom den skolkonsulent som ansvarar för undervisningsfrågorna när det gäller synskadade elever har SÖ nu anställt en skolkonsulent, som skall ägna sig åt läromedelsfrågorna för specialundervisningen.

Utskottet. Under de senaste åren har från statsmakternas sida stor uppmärksamhet ägnats de handikappades utbildningsmöjligheter och bland annat har för innevarande budgetår under anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet ett betydande belopp anvisats för genomförande av olika förslag i fråga om läromedel för specialundervisningen. Därigenom har bättre förutsättningar skapats för ett utvecklingsarbete beträffande läromedel även för den grupp av handikappade som avses i motionerna, nämligen de synskadade. Utskottet vill kraftigt understryka vikten av detta sistnämnda utvecklingsarbete, som får förutsättas gälla inte bara läroböcker utan också rent tekniska hjälpmedel. Med hänsyn till det nu sagda och vad skolöverstyrelsen anfört anser utskottet att det inte finns tillräcklig anledning för riksdagen att göra det av motionärerna önskade uttalandet. Utskottet avstyrker därför motionerna och hemställer

att riksdagen avslår motionerna I: 471 och II: 544.

Stockholm den 28 oktober 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 126.